

ÇİN'İN TAYVAN POLİTİKASI VE KIBRIS SORUNUNA YAKLAŞIMI

Seyda Nur OSMANLI

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2025 / 3

05.02.2025

1895 yılında Japonya tarafından ilhak edilen Tayvanın, İkinci Dünya Savaşının sona ermesinin ardından imzalanan Kahire Deklarasyonu ile Çine iadesi kabul edilmiştir. Ancak Çinde 1945 yılında milliyetçiler ve komünistler arasında iç savaş başlamış ve 1949 yılında Çin Komünist Partisi önderliğindeki komünistlerin galip gelmesiyle Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) kurulmuş ve Milliyetçi Partililer Çin Cumhuriyetinin temsilcisi olarak Tayvan adasına sığınmıştır. Böylece Çin halkının toprak, siyasi ve diplomatik temsili açısından yaşanan Tayvan Sorunu başlamıştır. Pekin yönetimi ise sorunu baştan itibaren iç mesele olarak görmüş ve herhangi bir ülkenin müdahalesini kabul etmemiştir. ÇHC, 1950li yıllarda silah zoruyla Tayvanın kurtarılması politikasını benimserken 1960da daha yumuşak bir politika olan bir ana başlık, dört öge politikasını benimsemiştir. Deng Xiaoping döneminde ise Reform ve Açılma döneminin de etkisiyle tek ülke iki sistem politikası benimsenerek Tayvanın anakara Çin ile barışçıl birleşmesi sayesinde adaya siyasi ve ekonomik özerklik verilmesi planlanmıştır. Ancak Tayvanın Japonyanın işgalinden itibaren ekonomik gelişim farklılığı başta olmak üzere, siyasi farklılıklar, Tayvan kimliği tartışmaları gibi pek çok konuda farklılıklarının olduğu belirtilmektedir.[1]

Soğuk Savaş koşullarının etkisiyle 1970li yıllara kadar başta ABD olmak üzere Batı bloğu ülkeleri ÇHC yerine, Çin Cumhuriyeti adı altında Tayvan yönetimini tanımış, BMye Çin halkının temsilcisi olarak Çin Cumhuriyeti katılmıştır. Sino-Sovyet ayrılığı, Vietnam Savaşı ve Vietnam Savaşının ABD iç siyasetinde yarattığı etkiler, post-kolonyal hareketler ve Bağlantısızlar Hareketi gibi pek çok faktör ABDnin ve Batı Bloğunun ÇHCye karşı izlediği tutumu değiştirmesinde etkili olmuştur. ABDnin ÇHC ve Tayvana yönelik izleyeceği politikanın önündeki en önemli engel, ÇHCnin Tayvana güç kullanmayacağı garantisini vermemesi olmuştur. Öte yandan ABD de Tayvan ile silah satışı başta olmak üzere ekonomik ve siyasi ilişkilerini sürdürmek istemiştir. Neticede 1971 yılında Pekin yönetimi, BMde Çin halkının tek temsilcisi olarak tanınmıştır. ABD, ise 1979 yılında Tayvan ile ilişkiler Yasasını kabul ederek ilişkilerini sürdürebilmiştir.[2]

Bu döneme kadar Pekin yönetiminin en önemli sorunu Tek Çin prensibi ışığında tanınma ve diplomatik izolasyonunu aşmak olmuştur. 1971 yılında Pekin yönetimi ile ilişkilerini başlatan Türkiye açısından söz konusu dönemdeki en önemli sorun Kıbrıs sorununun şiddetlenmesi olmuştur. 1971 yılında BM Güvenlik Konseyi üyesi olan ÇHCnin, Kıbrıs'a yönelik izlediği politikalar incelendiğinde 1971 yılından 1981 yılına kadar oylamaya katılmadığı, 1981 sonrasında oylamalara katılsa da diğer daimi üyelerle aynı doğrultuda tutum sergilediği görülmektedir.[3] ÇHCnin bölgede geleneksel bir etkiye sahip olmaması nedeniyle BM gibi çok taraflı örgütler aracılığıyla AB, ABD ve Rusya ile iş birliğini güçlendirmeye çalıştığı ileri sürülmektedir.[4] Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ise, 1971'de Pekin yönetimi ile ilişkilerini kurmuş ve o dönemden itibaren başta Tek Çin prensibi olmak üzere ÇHC politika önceliklerinin en önemli destekçilerinden biri olmuştur. 2001 yılında GKRY Savunma Bakanı ilk kez ÇHC'yi ziyaret etmiştir. GKRY, ÇHC'yi Tayvan ve Tek Çin konusunda desteklerken AB'nin ÇHC'ye uyguladığı silah ambargosunu da eleştirmiştir. Benzer şekilde ÇHC ise Kıbrıs sorusunda GKRY'yi desteklemektedir.[5] Türkiye, bu dönemde Kıbrıs konusunda ÇHC'ye karşı siyasi ve ekonomik açıdan etki uygulayacak bir politika üretmemiştir.[6] Türkiye'nin ÇHC ile yakın temasları 1990'lı yılları bulacaktır.

ÇHCnin, Kıbrıs sorununa yaklaşımında ekonomik ve siyasi kazanım hedefi, güvenlik algısı ve jeopolitik nedenler olmak üzere üç temel faktör rol oynamıştır. Bunlardan ilki BM daimi üyeliği ve neticesinde bu dönemdeki diplomatik ve siyasi katılımını arttırmak, 2001 yılında ÇHCnin Dünya Ticaret Örgütüne üye olmasıyla neoliberal sisteme entegrasyonu ve böylece ekonomik ve ticari politikaların önem kazanması ile ilgilidir. Güvenlik algısı ile ilgili olarak ikinci sebep ise Tayvan sorunu ile ilişkilidir. ÇHC, Tayvan konusunda mevcut durumu statüko olarak kabul ederken Kıbrıs sorunu gibi başka sorunlarda mevcut durumu değiştirecek herhangi bir girişimi revizyonist girişim olarak algılamakta ve Tayvan için bir örnek teşkil edeceğinden endişelenmektedir. Bu bağlamda BM kararlarına uygun biçimde GKRY tezlerini desteklemektedir. Üçüncü neden ise Kıbrısın ve Doğu Akdenizin jeopolitik önemi ile ilgilidir. 2007 yılından itibaren Doğu Akdenizde enerji kaynaklarının bulunması ve bölgede bir güç mücadelesinin yaşanması ÇHCnin de bölgede varlık göstermesinde etkili olmuştur. Ayrıca Lübnandan ÇHC vatandaşlarının tahliyesi esnasında Kıbrısın kullanılması ÇHCnin Ortadoğu politikası açısından da stratejik bir öneme sahip olduğunu kanıtlamıştır.[7]

Annan Planı sırasında ÇHC, uluslararası toplumla uyumlu hareket edeceğini ifade etmiştir ve nihayetinde ÇHCnin BM Daimi Temsilcisi sonucun istenmeyen bir sonuç olduğunu belirtmiştir.[8] 2004 yılında GKRY'nin AB'ye üye olması, ÇHC'nin GKRY ile ilişkilerini geliştirmesinin temel ekonomik nedenidir. Böylece ilişkiler giderek gelişmiştir. GKRY'nin AB üyeliği ve uyguladığı mevzuat ÇHC'nin AB ile ticaretini geliştirmesini kolaylaştırmıştır. GKRY, ÇHC yatırımlarını çekebilmek için çeşitli adımlar atarak altın vize gibi uygulamalar gerçekleştirmiştir.[9] 2019 yılında GKRY, Kuşak ve Yol Girişimine dahil edilmiş ve 2021 yılında ilişkiler stratejik ortaklık seviyesine çıkarılmıştır.[10] ÇHC şirketlerinin dijital altyapı ve güneş santralleri gibi yeşil dönüşüm yatırımları başta olmak üzere Vasilikos LNG terminali projesi gibi yatırımları bulunmaktadır.

China Med Projectde yayınlanan Beijing on the Cyprus Problem: One China, One Cyprus?

başlıklı yazıda ayrıntılı biçimde belirtildiği üzere, yakın zamanda ÇHCnin Tayvana yönelik resmi söylemi olan Tek Çin prensibi Tek Kıbrıs söylemi ile eşleştirilmiştir.[11] Tek Çin, Tek Kıbrıs söylemi, Çinin 2020 yılından beri GKRY Büyükelçisi olan Liu Yantao başta olmak üzere, GKRY eski Büyükelçisi ve GKRY Başbakanı gibi üst düzey temsilciler tarafından kullanılmış, GKRY basınında karşılık bulmuştur.[12] Söz konusu söylem, Tayvan ve Kıbrıs sorununu özdeşleştirmesi nedeniyle; hukuki, siyasi, kimlik, dini ve kültürel açıdan sorunludur. Liu, Tek Çin, Tek Kıbrıs söylemine ÇHC Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından 2022 yılında ilan edilen Küresel Güvenlik Girişimi bağlamında yaklaşmaktadır. Küresel Güvenlik Girişimi 2021 yılında ilan edilen Küresel Kalkınma Girişimi ve 2023 yılında ilan edilen Küresel Medeniyet Girişimi ile beraber, ÇHCnin, Ortak Kader Topluluğu vizyonu bağlamında uluslararası sisteme yönelik geliştirdiği yaklaşımını açıklamaktadır. Küresel Güvenlik Girişimi, uluslararası sorunlara karşı proaktif yaklaşımı ve pratik eylemleri teşvik etmektedir.[13] Bu durum ÇHCnin uluslararası sorunlarda ve çatışmalarda daha fazla öncü rol oynamak istediğini göstermektedir. Büyükelçi Liu, Kıbrıs sorununa bu açıdan yaklaşmaktadır. Fakat Kıbrıs sorunu; Küresel Güvenlik Girişimi kapsamında değerlendirilen Pekin Deklarasyonu, İran-Suudi Arabistan arabuluculuğu, Myanmar örneklerinden oldukça farklı özellikler taşımaktadır. Öte yandan Liunun söyleminin eskisi kadar sık tekrarlanmadığı ve söylemin Pekinde ciddi bir karşılık bulmadığı belirtilmektedir.[14] Bu durumda Türkiye ve ÇHCnin 2024 yılında üst düzey temaslarla yakınlaşma yoluna gitmesinin etkili olduğu ileri sürülmektedir.[15]

Sonuç olarak, ÇHCnin Kıbrıs sorununa yaklaşım esas itibariyle ekonomik ve ticari kazanımları ile ilgili olarak şekillenmiştir. Kuruluşundan bugüne Tayvan konusunda algıladığı güvenlik tehdidi nedeniyle uluslararası anlaşmazlıklarda statükodan yana olan ÇHC, Kıbrıs sorununa ekonomik ve ticari saiklerle GKRY tezlerini destekleyici biçimde yaklaşmıştır.

[1] Adıbelli, B. (2007). *Stratejik Kuşatma*. İstanbul: IQ Kültür ve Sanat. ss. 30-39; Üngör, Ç. (2016). *Tayvan Sorunu*. K. İnat, B. Duran ve M. Ataman (Ed.), *Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları içinde* (2. bs., ss. 501-515). Ankara: Nobel., ss. 504-507.

[2] Adıbelli, B. (2007). *Stratejik Kuşatma*. İstanbul: IQ Kültür ve Sanat. ss. 30-39.

[3] Temiz, K. (2018). An Illustration of Sino-Turkish Relations: The Cyprus Question. *Insight Turkey*, 20(1), 81-98. s. 90

[4] Kahveci-Özgür, H. ve Duan, J. (2023). Chinas Silky Involvement in the Eastern Mediterranean: A geopolitical upper hand for Greece and Cyprus? *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 25(1), 65-81.

[5] Temiz, K. (2018). An Illustration of Sino-Turkish Relations: The Cyprus Question. *Insight Turkey*, 20(1), 81-98.

[6] Temiz, K. (2018). An Illustration of Sino-Turkish Relations: The Cyprus Question. *Insight Turkey*, 20(1), 81-98.

[7] Temiz, K. (2018). An Illustration of Sino-Turkish Relations: The Cyprus Question. *Insight Turkey*, 20(1), 81-98.

[8] Temiz, K. (2018). An Illustration of Sino-Turkish Relations: The Cyprus Question. *Insight Turkey*, 20(1), 81-98.

[9] Kahveci-Özgür, H. ve Duan, J. (2023). Chinas Silky Involvement in the Eastern Mediterranean: A geopolitical upper hand for Greece and Cyprus? *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 25(1), 65-81.

[10] Chinese Ambassador Yantao: China will Play a Constructive Role in Resolving the Cyprus Issue as Always. (2024, 7 Şubat). *Cyprus Mirror*. 5 Şubat 2025 tarihinde https://www.kibrispostasi.com/c140-DAILY_NEWS/n506542-chinese-ambassador-yantao-china-will-play-a-constructive-role-in-resolving-the-cyprus-issue-as-always adresinden erişildi.

[11] Leonardo, B. ve Işık, A. F. (2025, 8 Ocak). Beijing on the Cyprus Problem: One China, One Cyprus? *The China-Global South Project*. 4 Şubat 2025 tarihinde <https://chinaglobalsouth.com/analysis/beijing-on-the-cyprus-problem-one-china-one-cyprus/> adresinden erişildi.

[12] Cyprus - China Relations. (t.y.). CCEIA. 5 Şubat 2025 tarihinde <https://www.unic.ac.cy/cceia/cyprus-china-relations/> adresinden erişildi.

[13] Implementing the Global Security Initiative to Build a World of Lasting Peace and Universal Security. *Ministry of Foreign Affairs of the Peoples Republic of China*. (t.y.). 5 Şubat 2025 tarihinde https://www.mfa.gov.cn/eng/wjb/zzjg_663340/swaqsws_665306/xgxw/202403/t20240328_11272725.html adresinden erişildi.

[14] Leonardo, B. ve Işık, A. F. (2025, 8 Ocak). Beijing on the Cyprus Problem: One China, One Cyprus? *The China-Global South Project*. 4 Şubat 2025 tarihinde <https://chinaglobalsouth.com/analysis/beijing-on-the-cyprus-problem-one-china-one-cyprus/> adresinden erişildi.

[15] Leonardo, B. ve Işık, A. F. (2025, 8 Ocak). Beijing on the Cyprus Problem: One China, One Cyprus? *The China-Global South Project*. 4 Şubat 2025 tarihinde <https://chinaglobalsouth.com/analysis/beijing-on-the-cyprus-problem-one-china-one-cyprus/> adresinden erişildi.

adresinden erişildi.

Yazar Hakkında :

Seyda Nur OSMANLI, 2015 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2021 yılında, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler bölümünde "Kuşak ve Yol Girişimi: Cibuti ve Pakistan Örnekleri" başlıklı teziyle Yüksek Lisans derecesini almıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler bölümünde Doktora Adayıdır. Çin dış politikası, Çin-ABD ilişkileri, Türkiye-Çin ilişkileri hakkında çalışmalarını sürdürmektedir.

Atıfta bulunmak için: OSMANLI, Seyda Nur. 2026. "ÇİN'İN TAYVAN POLİTİKASI VE KIBRIS SORUNUNA YAKLAŞIMI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2025 / 3. Şubat 05. Erişim Mayıs 13, 2026. <https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/CIN-IN-TAYVAN-POLITIKASI-VE-KIBRIS-SORUNUNA-YAKLASIMI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır